

FANLARARO INTEGRATSIYA VA ZAMONAVIY XONANDALIK SINFI O'QITUVCHILARINI SHAKLLANTIRISH.

Mamajonova Dildoraxon Abduraxmonovna

Qo'qon Davlat Pedagogika Instituti, 13.00.02 - Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
ixtisosligi tayanch doktoranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14043472>

Annotatsiya. Ushbu maqola fanlararo integratsiya va zamonaviy xonandalik sinfi o'qituvchilarini shakllantirish jarayonini tahlil qiladi. O'zbekiston ta'lim tizimidagi muhim jarayon sifatida fanlararo integratsiya ta'lim mazmunini chuqurlashtirish va zamonaviy standartlarga moslashtirishda asosiy ahamiyatga ega. Maqolada janrlararo, musiqa va texnologiya, san'at turlari, shuningdek, an'anaviy va zamonaviy elementlarning integratsiyasi ko'rib chiqiladi. O'qituvchilarning malakasini oshirish va o'qituvchilarga keng qamrovli bilim berish maqsadida, musiqa, adabiyot, tarix va psixologiya kabi fanlarning uyg'unligi ta'kidlanadi.

Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi roli va xorijiy tajribalar ham yoritiladi. Fanlararo integratsiya zamonaviy xonandalik san'atida ijodiy va shaxsiy rivojlanishga hissa qo'shadi va o'qituvchilarga keng bilim berish imkoniyatlarini yaratadi.

Kalit so'zlar: Fanlararo integratsiya, zamonaviy xonandalik, o'qituvchilarni tayyorlash, musiqa ta'limi, raqamli texnologiyalar, ijodiy rivojlanish, milliy madaniyat, uchinchi Renessans.

INTERDISCIPLINARY INTEGRATION AND THE FORMATION OF MODERN VOCAL CLASS EDUCATORS

Abstract. This article analyzes the process of interdisciplinary integration and the formation of modern vocal class educators. As a significant process in Uzbekistan's education system, interdisciplinary integration plays a crucial role in deepening educational content and aligning it with modern standards. The article examines key areas such as inter-genre connections, the integration of music and technology, various art forms, and the combination of traditional and contemporary elements. It emphasizes the importance of harmonizing subjects like music, literature, history, and psychology to enhance teachers' qualifications and provide students with comprehensive knowledge. The role of digital technologies in the educational process and international experiences are also discussed. Interdisciplinary integration contributes to creative and personal development in modern vocal arts and creates opportunities for educators to provide broader knowledge.

Keywords: Interdisciplinary integration, modern vocal arts, teacher preparation, music education, digital technologies, creative development, national culture, Third Renaissance.

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ И ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ КЛАССА ПЕНИЯ.

Аннотация. В статье анализируется процесс междисциплинарной интеграции и формирования современных учителей пения. Междисциплинарная интеграция, являясь важным процессом в системе образования Узбекистана, имеет первостепенное значение в углублении содержания образования и адаптации его к современным стандартам. В статье рассматриваются кросс-жанры, музыка и технологии, формы искусства, а также интеграция традиционных и современных элементов. В целях повышения квалификации преподавателей и предоставления учащимся всесторонних знаний подчеркивается гармония таких предметов, как музыка, литература, история и психология.

Также освещена роль цифровых технологий в образовательном процессе и зарубежный опыт. Междисциплинарная интеграция способствует творческому и личностному развитию в современном пении и создает возможности для предоставления преподавателям широкого спектра знаний.

Ключевые слова: Междисциплинарная интеграция, современное пение, педагогическая подготовка, музыкальное образование, цифровые технологии, творческое развитие, национальная культура, третье Возрождение.

Fanlararo integratsiya va zamonaviy xonandalik sinfi o'qituvchilarini shakllantirish hozirgi O'zbekiston ta'lim tizimidagi muhim jarayonlardan biridir. Xususan, Uchinchi Renessans davriga tayyorgarlikda fanlararo integratsiyaning ahamiyati ta'lim mazmunini chuqurlashtirish va uni zamonaviy standartlarga moslashtirishda asosiy omillardan biri sifatida ko'rilmogda. Bu jarayon, o'qituvchilarning malakasini oshirish, o'quvchilarga keng qamrovli bilimlar berish, ularda ijodiy tafakkurni shakllantirish va o'quv jarayonini har tomonlama boyitishda asosiy rol o'ynaydi.

Ayniqsa, zamonaviy xonandalik sinfi o'qituvchilarini tayyorlashda, bu yondashuvning qo'llanilishi pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

"Integratsiya" tushunchasi musiqada keng qamrovli bo'lib, turli xil musiqiy va ilmiy elementlarni uyg'unlashtirish orqali bir butunlik yaratishga qaratilgan. Bu esa o'qituvchilarning mahoratini oshirish, o'quvchilarni ijodiy rivojlantirish va ularga taqdim etilayotgan bilimlarning har tomonlama boyligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Integratsiyaning asosiy yo'nalishlari

1. **Janrlararo integratsiya** – bu turli musiqiy janrlar o‘rtasidagi aloqani mustahkamlash orqali yangi musiqiy oqimlarni yaratish imkonini beradi. Masalan, xalq musiqasini zamonaviy pop-musika bilan uyg‘unlashtirish orqali etnik pop yoki folk-fusion kabi janrlar paydo bo‘ladi. Bu usul milliy madaniyatni saqlab qolish bilan birga, uni yangi avlodlarga qiziqarli va zamonaviy ko‘rinishda yetkazishda yordam beradi.[1.15.]

2. **Musika va texnologiya integratsiyasi** – raqamli texnologiyalarning joriy etilishi musiqa ijrosini yangi bosqichga ko‘taradi. Zamonaviy dasturlar va texnikalar yordamida musiqani yaratish, ijro etish va tahlil qilishning yangi yo‘llari ochiladi.[5.22.]

3. **Musika va san‘at turlari integratsiyasi** – musiqaning adabiyot, raqs, teatr yoki vizual san‘atlar bilan uyg‘unligi musiqaning hissiy va ma‘naviy boyligini oshiradi. Bu esa xonandalarni ijodiy tafakkurga undaydi va ularning asarlarida yanada chuqur mazmun va hissiy

4. otlarni aks ettirish imkonini beradi.[4.30.]

5. **An‘anaviy va zamonaviy elementlarning integratsiyasi** – o‘zbek milliy musiqa uslublari bilan zamonaviy uslublarni birlashtirish xonandalar ijodida yangi imkoniyatlar yaratadi. Maqom san‘atini zamonaviy yo‘nalishlar bilan uyg‘unlashtirish orqali bu san‘at nafaqat saqlab qolinadi, balki rivojlantiriladi.[6.18.]

Ta‘limdagi musiqiy integratsiya: Pedagogik jarayonda integratsiya musiqani boshqa fanlar bilan uyg‘unlashtirib, o‘quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi. Masalan: Musika va tarix fanlari- musiqiy asarlarning yaratilish tarixi va ularning davriga oid tarixiy hodisalar bilan bog‘lanishi orqali o‘quvchilar o‘sha davr musiqasi va madaniy muhitni chuqurroq tushunib yetishadi.[2.40.]

Musika va adabiyot - she‘riy asarlarning musiqaga moslanishi yoki qo‘shiqlar matnlaridagi poetik ma‘noni tahlil qilish musiqiy bilimni boyitadi va ijrochilarga qo‘shiqlarda chuqurroq hissiy talqin berishga yordam beradi.

Xonandalik san‘atida turli uslublarni va texnikalarning integratsiyasi xonandalar ijro texnikasini boyitadi. Vokal texnikalarini milliy va xalqaro uslublarni bilan uyg‘unlashtirish, xonandaning ijodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, milliy musiqa texnikalarini zamonaviy vokal uslublari bilan uyg‘unlashtirish orqali xonandalar milliy va zamonaviy yo‘nalishlarda muvaffaqiyat qozonishlari mumkin.

Umuman olganda, musiqada “integratsiya” san‘atni boyitish, yangilik yaratish va o‘quvchilarga kengroq dunyoqarashni shakllantirish imkoniyatini beradi. Musiqaning turli jihatlarini birlashtirish orqali milliy madaniyat va zamonaviy usullar uyg‘unligi, ijodiy salohiyat va texnik mahorat rivojlanadi.

Xonandalik san'atida fanlararo integratsiya texnik mahorat bilan bir qatorda ijodiy va shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Musiqa, adabiyot va san'atning birlashuvi xonandalik sinfi o'qituvchilarini tayyorlashda yanada chuqurroq o'quv jarayonini shakllantirishga yordam beradi. Masalan, musiqa nazariyasi darslarida musiqa va adabiyotning bog'liqligini o'rgatish orqali xonandalar milliy adabiy meros bilan tanishadi, bu esa ularning ijodiy tafakkurini boyitadi va ijrolarida chuqur hissiyotni aks ettirish imkonini beradi.[8.15.] Tarix va madaniyat bilan bog'liq mavzularni ham darslarga kiritish orqali, milliy musiqiy meros, maqom san'ati va xalq qo'shiqlarini o'rgatish xonandalarning ijodiy faoliyatiga yangi ma'nolar kiritadi va ularning ijodiy yo'nalishini belgilashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuv o'qituvchilarga o'quvchilarga faqat bir fan bo'yicha emas, balki keng qamrovli bilim va ko'nikmalar berishga yordam beradi.

Musiqa san'atida, xususan, xonandalik sinfida fanlararo integratsiya orqali o'qituvchilarni tayyorlash, ularning nafaqat texnik mahoratini, balki ijodiy va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Musiqa san'ati adabiyot, tarix va san'at bilan birlashganda, xonandalarning vokal ijrosi boyib, ularning asarlariga yangi mazmun va hissiyot qo'shiladi.

Masalan, musiqa nazariyasi darslarida musiqa va adabiyotning bog'liqligini tushuntirish, O'zbekistonning adabiy merosi bilan tanishtirish xonandalarga musiqiy ijrolarida yanada chuqurroq ma'no va tuyg'ularni aks ettirish imkonini beradi. Shuningdek, tarix va madaniyat bilan bog'liq mavzularni kiritish, milliy musiqiy meros, maqom san'ati va xalq qo'shiqlarini o'rgatish xonandalarning ijodiy yo'nalishini belgilashda yordam beradi.

Xonandalik san'atida psixologiya fanining o'rni katta ahamiyatga ega bo'lib, bu fan orqali xonandalar ijodiy jarayonlarda o'z hissiyotlarini ifoda etish, sahnada o'zini tutish va stresslarni boshqarish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Psixologiya fanining integratsiyasi orqali xonandalik sinfi o'qituvchilari talabalarga nafaqat vokal texnikasini, balki sahnada his-tuyg'ularni ifoda etish san'atini ham o'rgatish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa xonandalar ijodiy salohiyatini kengaytirib, ularning sahnadagi ishonchini oshiradi.

Zamonaviy texnologiyalarning ta'lim jarayonida qo'llanilishi integratsiyalashgan yondashuvni yanada boyitadi. Raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va onlayn platformalardan foydalanish xonandalik sinfi o'qituvchilarini tayyorlashda samaradorlikni oshiradi. Masalan, raqamli texnologiyalar yordamida musiqa va adabiyot o'rtasidagi bog'liqlikni vizual tarzda ko'rsatish o'quvchilarning tasavvurini boyitadi. Shuningdek, musiqa tarixi va nazariyasi darslarida multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarga musiqiy asarlarni tahlil qilish va ularni zamonaviy texnologiyalar orqali talqin qilish imkonini beradi.

Natijada, bu xonandalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirib, ularning texnologiyalar yordamida ijodiy jarayonlarini boyitish imkonini beradi.

Fanlararo integratsiyani samarali qo'llashda rivojlangan davlatlar, jumladan AQSh, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarining tajribasi muhim ahamiyatga ega. Bu mamlakatlarda fanlararo integratsiya keng ko'lamda qo'llanilib, ta'lim jarayonida turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlik orqali o'quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyati oshirilmoqda. Ushbu tajribalarni o'zlashtirish O'zbekistonda zamonaviy xonandalik sinfi o'qituvchilarini tayyorlashda yondashuvlarni optimallashtirishga yordam beradi. O'zbekistonning milliy madaniyati va musiqiy merosini asrab-avaylashda va zamonaviy talablarga moslashtirishda bu tajribalar muhim o'rin tutadi.

O'zbek musiqiy madaniyatida ayol xonandalarning o'rni alohida e'tibor talab qiladi. Ayol xonandalar milliy musiqiy an'analarni saqlab qolish va zamonaviylikka moslashtirishda yetakchi rol o'ynashadi. Fanlararo integratsiya ayol xonandalarning nafaqat texnik mahoratlarini oshirish, balki ularning musiqiy merosni zamonaviy usullar bilan boyitishlariga ham yordam beradi.

Milliy madaniyatni saqlab qolish va yangi uslublarni o'zlashtirishda ayol xonandalar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy xonandalik sinfi o'qituvchilarini tayyorlashda fanlararo integratsiya pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Musiqa, adabiyot, tarix va psixologiya kabi fanlarning uyg'unligi xonandalar shaxsini har tomonlama rivojlantirish, ijodiy salohiyatini oshirish va ularga zamonaviy texnologiyalar orqali yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Bu jarayon ta'lim tizimining xalqaro standartlarga mos ravishda yangi bosqichga ko'tarilishiga katta hissa qo'shadi.

REFERENCES

1. **Dzhumaniyazov, S.** (2021). "Fanlararo integratsiya: Ta'lim jarayonidagi yangiliklar va o'zgarishlar" *O'zbekiston ta'limi va madaniyati*.
2. **Abdullaeva, N.** (2022). "Zamonaviy xonandalik san'atida ijodiy rivojlanish". *Musiqa ta'limi*.
3. **Ismoilov, A.** (2020). "Texnologiyalar va musiqa: Integratsiya jarayonlari". *O'zbekiston ilmiy axborot*.
4. **Sattorova, M.** (2023). "Musiqa va adabiyot o'rtasidagi bog'liqlik: O'rganish va tajribalar". *Zamonaviy san'at*.
5. **Akmalov, R.** (2019). "Uchinchi Renessans: O'zbekiston musiqiy madaniyatining rivojlanishi". *Madaniyat va san'at*.

6. **Murodova,D.** (2021). “Ayol xonandalarning roli: Milliy an’analar va zamonaviylik”. *O‘zbekiston musiqa jurnali*.
7. **Toshpulatova,L.** (2022). “Raqamli texnologiyalar va ta’lim: Yangi imkoniyatlar” *Pedagogik tadqiqotlar*.
8. **Jalilov,S.** (2020). “Xalq musiqa merosi: Saqlash va rivojlantirish strategiyalari”. *Madaniy meros va zamonaviylik*.
9. **Akbarov,F.** (2018). “Xonandalik san’atida psixologiya va ijod” *Musiqa psixologiyasi*.